

**Παιδιά από χώρους φιλοξενίας προσφύγων/μεταναστών στα σχολεία:
υπάρχουν κίνδυνοι για την υγεία των παιδιών της χώρας μας;
ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ**

Μπορείτε να βρείτε σχετικό βίντεο στην ιστοσελίδα του Συνήγορου του Παιδιού, στο: www.0-18.gr
(ή στο: www.0-18.gr/gia-megaloyis/nea/binteo-gia-to-dikaioma-prostasias-tis-ygeias-ton-paidion-sto-scholeio)

Ερώτηση 1. Υπάρχει αυξημένος κίνδυνος για την υγεία των παιδιών της χώρας μας από τη φοίτηση παιδιών προσφύγων/μεταναστών στα σχολεία;

- Οι ανησυχίες όλων των γονέων είναι σεβαστές. Πρέπει, όμως, να λαμβάνονται υπόψη τα επιστημονικά δεδομένα.
- Η εμπειρία και τα επιστημονικά δεδομένα δείχνουν ότι η συμμετοχή στο σχολείο παιδιών από χώρους φιλοξενίας προσφύγων/μεταναστών ΔΕΝ αυξάνει τους κινδύνους για την υγεία των παιδιών που φοιτούν στα σχολεία μας.
- Σημειώνεται ότι το ΚΕΕΛΠΝΟ εφαρμόζει συστηματική επιτήρηση των νοσημάτων στη χώρα, που δίνει τη δυνατότητα να εντοπιστούν εξάρσεις νοσημάτων ή άλλα προβλήματα και να ληφθούν μέτρα εφόσον παρουσιαστεί ανάγκη.

Ερώτηση 2. Τι περιλαμβάνει το πρόγραμμα εμβολιασμών σε χώρους φιλοξενίας προσφύγων/μεταναστών του Υπουργείου Υγείας;

- Τα εμβόλια αφορούν όλα τα παιδιά και γίνονται κυρίως για την προστασία των ίδιων, αλλά και για την προστασία του περιγυρού τους.
- Στους χώρους φιλοξενίας προσφύγων/μεταναστών το Υπουργείο Υγείας της Ελλάδας εφαρμόζει πρόγραμμα εμβολιασμού με εμβόλια προτεραιότητας. Προβλέπεται ότι σταδιακά θα εφαρμοστεί το σύνολο του Εθνικού Προγράμματος Εμβολιασμών.
- Τα εμβόλια προτεραιότητας για παιδιά που διαμένουν σε χώρους φιλοξενίας έχουν οριστεί έγκυρα από την Εθνική Επιτροπή Εμβολιασμών.
- Το πρόγραμμα εμβολιασμού που εφαρμόζεται περιλαμβάνει εμβόλια για 10 νοσήματα:
 - 1) Ιλαρά-Ερυθρά-Παρωτίτιδα (εμβόλιο MMR), σε παιδιά 12 μηνών έως 15 ετών.
 - 2) Διφθερίτιδα-Τέτανο-Κοκκύτη-Πολιομυελίτιδα, σε παιδιά ηλικίας 2 μηνών έως 5 ετών, κυρίως με τη μορφή του Εξαδύναμου εμβολίου – το οποίο περιέχει επίσης εμβόλια για Αιμόφιλο ινφλουέντσας τύπου b και για Ηπατίτιδα Β.
 - 3) Πνευμονιόκκο (συνδεδεμένο εμβόλιο), σε παιδιά ηλικίας 2 μηνών έως 5 ετών.
- Έχει ήδη ολοκληρωθεί ο πρώτος κύκλος εμβολιασμού (1^η δόση), έχουν γίνει πάνω από 30.000 εμβόλια (έως αρχή Φεβρουαρίου 2017) και συνεχίζονται πρόσθετοι εμβολιασμοί.
- Προϋπόθεση για να μετάσχουν τα παιδιά πρόσφυγες στο πρόγραμμα εκπαίδευσης στα σχολεία είναι να έχει εφαρμοστεί το πρόγραμμα εμβολιασμού στον χώρο φιλοξενίας όπου διαμένουν και, επίσης, τα ίδια τα παιδιά που θα φοιτήσουν να έχουν εμβολιαστεί ανάλογα με την ηλικία τους.
- Σημασία έχει όχι μόνο ο εμβολιασμός των παιδιών ηλικίας σχολείου, αλλά και ο εμβολιασμός των παιδιών προσχολικής και βρεφικής ηλικίας, γιατί συμβάλλει στην προστασία όλων των παιδιών του χώρου φιλοξενίας.
- Ο εμβολιασμός που γίνεται στην Ελλάδα (με το παραπάνω πρόγραμμα) προστίθεται στον εμβολιασμό που έχουν κάνει τα παιδιά στις χώρες προέλευσης. Τα επίπεδα

εμβολιασμού στις χώρες αυτές είναι **μέτρια έως σχετικά καλά** (60–90%, σύμφωνα με στοιχεία του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας).

- Ωστόσο, εάν ένα παιδί δεν έχει **κάρτα ή άλλο έγγραφο εμβολιασμού** αντιμετωπίζεται **σαν να ήταν ανεμβολίαστο** και ο εμβολιασμός ξεκινά από την αρχή.

Ερώτηση 3. Μπορεί τα προσφυγόπουλα που πάνε σχολείο να μεταδώσουν φυματίωση;

- Η **φυματίωση ΔΕΝ μεταδίδεται από παιδιά**. Μεταδίδεται από ενήλικες που νοσούν με πνευμονική μορφή της φυματίωσης. Άρα, τα παιδιά πρόσφυγες που πηγαίνουν σχολείο δεν μπορούν να αποτελέσουν κίνδυνο μετάδοσης της φυματίωσης.
- Υπάρχουν συχνά παρανοήσεις για την εξέταση Μαντού. Η εξέταση Μαντού δείχνει αν, **κάποτε στο παρελθόν**, κάποιος **έχει έρθει σε επαφή*** με το μικρόβιο της φυματίωσης.
- Θετική Μαντού **δεν** σημαίνει ότι κάποιος ήρθε **πρόσφατα** σε επαφή* με το μικρόβιο, **ούτε** ότι νοσεί με φυματίωση, πολύ περισσότερο **δεν** σημαίνει ότι κάποιος μεταδίδει φυματίωση. Για να εξακριβωθούν αυτά απαιτούνται πρόσθετοι έλεγχοι.
* Σημείωση. Το μικρόβιο (ή “μυκοβακτηρίδιο”) της φυματίωσης έχει την ιδιότητα να μπαίνει στον οργανισμό του ανθρώπου και να παραμένει σε ορισμένα κύτταρα, χωρίς αναγκαστικά να προκαλεί νόσο. Αυτή η κατάσταση μπορεί να εξελιχθεί σε νόσο μετά από άλλοτε άλλο χρονικό διάστημα (από εβδομάδες έως δεκαετίες), ενώ μπορεί και να μην εξελιχθεί σε νόσο ποτέ. Η εξέταση Μαντού δείχνει αν –κάποτε στο παρελθόν– έχει υπάρξει τέτοια **επαφή με το μικρόβιο της φυματίωσης** (“μόλυνση”, όπως είναι ο ιατρικός όρος) ή εμβολιασμός με το εμβόλιο BCG.
- Το 2016, σταμάτησε να εφαρμόζεται στη χώρα μας εμβολιασμός για φυματίωση στα παιδιά Α΄ Δημοτικού (εμβόλιο BCG), γιατί η Ελλάδα **είναι χώρα χαμηλής ενδημικότητας** για φυματίωση. BCG σε παιδιά Δημοτικού **δεν γίνεται πλέον σε καμία Ευρωπαϊκή χώρα**.
- Σήμερα, στην Ελλάδα και σε πολλές άλλες χώρες, η σύσταση εμβολιασμού για φυματίωση (BCG) επικεντρώνεται στα **νεογέννητα που βρίσκονται σε υψηλό κίνδυνο** φυματίωσης, **αποκλειστικά** για την ατομική τους προστασία.

Ερώτηση 4. Τι κίνδυνοι υπάρχουν για τη μηνιγγίτιδα;

- Η μικροβιακή μηνιγγίτιδα, που είναι σοβαρή αρρώστια, εμφανίζεται **κυρίως με τη μορφή σποραδικών κρουσμάτων** και η συχνότητά της στην Ελλάδα είναι σχετικά χαμηλή.
- Στους χώρους φιλοξενίας προσφύγων/μεταναστών εφαρμόζεται από το ΚΕΕΛΠΝΟ **πρόγραμμα συστηματικής καταγραφής των μεταδοτικών νοσημάτων** (πρόγραμμα επιδημιολογικής επιτήρησης, όπως λέγεται), το οποίο δεν έχει δείξει **κανένα περιστατικό μικροβιακής μηνιγγίτιδας** έως σήμερα (αρχές Φεβρουαρίου 2017).
- Σποραδικά περιστατικά μηνιγγίτιδας είναι αναμενόμενα.

Ερώτηση 5. Ποια είναι τα δεδομένα για την ιλαρά;

- Η ιλαρά μπορεί –αν και όχι συχνά– να έχει σοβαρή εξέλιξη και αποτελεί κύριο στόχο των προγραμμάτων εμβολιασμού.
- Το συστηματικό πρόγραμμα επιδημιολογικής επιτήρησης στους χώρους φιλοξενίας προσφύγων/μεταναστών που εφαρμόζεται από το ΚΕΕΛΠΝΟ δεν έχει δείξει **κανένα περιστατικό ιλαράς** έως σήμερα (αρχές Φεβρουαρίου 2017).
- Εμβολιασμός για ιλαρά γίνεται με το μικτό εμβόλιο ιλαράς-ερυθράς-παρωτίτιδας (MMR) που περιλαμβάνεται **στο Εθνικό Πρόγραμμα Εμβολιασμών** της χώρας μας και όλα τα παιδιά σχολικής ηλικίας πρέπει να έχουν κάνει **2 δόσεις**.
- Το εμβόλιο MMR περιλαμβάνεται, επίσης, στα **εμβόλια προτεραιότητας για πρόσφυγες/μετανάστες**.

Ερώτηση 6. Ποια είναι η κατάσταση με την ανεμοβλογιά;

- Στους χώρους φιλοξενίας προσφύγων/μεταναστών έχουν εμφανιστεί περιστατικά ανεμοβλογιάς, στη μεγάλη πλειονότητά τους σε παιδιά.
- Η ανεμοβλογιά είναι κατά κανόνα **ήπια στην παιδική ηλικία**. Μάλιστα, οι γενιές των σημερινών γονέων πέρασαν σχεδόν όλοι ανεμοβλογιά όταν ήταν παιδιά.
- Η εμφάνιση ανεμοβλογιάς είναι **αναμενόμενη σε πληθυσμούς που δεν εμβολιάζονται στην παιδική ηλικία**, όπως συμβαίνει στις χώρες προέλευσης αυτών που διαμένουν σε χώρους φιλοξενίας.
- Σήμερα το εμβόλιο της ανεμοβλογιάς περιλαμβάνεται **στο Εθνικό Πρόγραμμα Εμβολιασμών** της Ελλάδας, γίνεται στον 2^ο χρόνο ζωής και τα παιδιά που πηγαίνουν σχολείο πρέπει να έχουν εμβολιαστεί.

Ερώτηση 7. Τι συμβαίνει με την ηπατίτιδα και τι κίνδυνοι υπάρχουν;

- **Δεν πρέπει να συγχέουμε την ηπατίτιδα Α με τις ηπατίτιδες Β ή C**, που μεταδίδονται κυρίως με σεξουαλική επαφή ή μολυσμένο αίμα και μπορεί να έχουν σοβαρή εξέλιξη. Έτσι, το επίκεντρο μιας συζήτησης για τους κινδύνους στο σχολείο είναι η ηπατίτιδα Α.
- Η ηπατίτιδα Α είναι κατά κανόνα **ήπια στην παιδική ηλικία και δεν εξελίσσεται ποτέ σε χρόνια μορφή** (όπως μπορεί να συμβεί με τις ηπατίτιδες Β ή C). Όσοι ανήκουν στη γενιά των σημερινών παππούδων ή γιαγιάδων σε μεγάλο ποσοστό πέρασαν ηπατίτιδα Α στην παιδική ηλικία, πολλές φορές χωρίς συμπτώματα, όπως είναι συχνό στα παιδιά.
- Η ηπατίτιδα Α μεταδίδεται με τη λεγόμενη **«εντερο-στοματική οδό»** και η εμφάνισή της σχετίζεται με κακές συνθήκες υγιεινής. Κλειδί για την πρόληψη είναι η τήρηση **κανόνων υγιεινής στην τουαλέτα** και η καλή λειτουργία του **αποχετευτικού συστήματος**.
- Σήμερα υπάρχει εμβόλιο για την ηπατίτιδα Α, που περιλαμβάνεται στο **Εθνικό Πρόγραμμα Εμβολιασμών** της Ελλάδας, γίνεται στον 2^ο χρόνο ζωής και πρέπει να έχει γίνει στα παιδιά σχολικής ηλικίας.

Ερώτηση 8. Τι γίνεται με τον σκεπτικισμό ορισμένων γονέων για τα εμβόλια;

- Πράγματι, ορισμένοι γονείς έχουν σήμερα σκεπτικισμό έως αρνητισμό για τα εμβόλια των παιδιών. Όμως, τα δεδομένα είναι ξεκάθαρα: **τα σημερινά εμβόλια είναι ασφαλή**.
- Τα επιστημονικά δεδομένα δεν έχουν τεκμηριώσει τους ισχυρισμούς που κυκλοφορούν σε διάφορα μπλογκ για βλάβες από τα εμβόλια.
- Οι **πραγματικοί** κίνδυνοι από τις αρρώστιες που μπορούν να προληφθούν με τα εμβόλια **ζυγίζουν σαφώς περισσότερο** από κάποιους **θεωρητικούς, υποθετικούς και ατεκμηρίωτους** κινδύνους που συχνά προβάλλονται.
- Αποτελεί **απαράδεκτη αντίφαση** ορισμένοι γονείς να αρνούνται τον εμβολιασμό των δικών τους παιδιών και, ταυτόχρονα, να απαιτούν τον εμβολιασμό άλλων παιδιών.
- Τα **εμβόλια του Εθνικού Προγράμματος Εμβολιασμών** της χώρας είναι και **απαραίτητα και ασφαλή** για τα παιδιά.

Ερώτηση 9. Υπάρχουν εμβόλια που πρέπει να κάνει το προσωπικό των κέντρων φιλοξενίας ή οι εκπαιδευτικοί;

- Από αρκετά χρόνια, θεωρείται ότι τα εμβόλια δεν αφορούν μόνο τα παιδιά αλλά και τους ενήλικες. Έτσι, υπάρχει και στην χώρα μας **Πρόγραμμα Εμβολιασμών Ενηλίκων**, ενώ για τα άτομα που εργάζονται σε δομές φιλοξενίας έχουν γίνει σχετικές υπομνήσεις.

- Το *Πρόγραμμα Εμβολιασμών Ενηλίκων* προβλέπει μεταξύ άλλων ότι οι ενήλικοι στη χώρα μας πρέπει να έχουν κάνει 2 δόσεις **εμβολίου ιλαράς-ερυθράς-παρωτίτιδας (MMR)** εφόσον δεν έχουν τεκμηρίωση προστατευτικού τίτλου αντισωμάτων ή νόσησης στο παρελθόν και έχουν γεννηθεί μετά το 1970 (εάν έχουν γεννηθεί πριν από το έτος αυτό, κατά πάσαν πιθανότητα έχουν ανοσία από φυσική νόσηση)· επίσης, πρέπει να έχουν κάνει 2 δόσεις **εμβολίου ανεμοβλογιάς** εφόσον δεν έχουν ιστορικό της νόσου.
- Επιπλέον, τα άτομα που έχουν πιθανότητα να μολυνθούν μέσω της λεγόμενης «εντεροστοματικής» οδού συστήνεται να εμβολιαστούν με 2 δόσεις **εμβολίου ηπατίτιδας Α**.
- Σημειώνεται ότι **μία δόση** εμβολιασμού με τα παραπάνω εμβόλια παρέχει προστασία σε υψηλό ποσοστό όσων εμβολιάζονται (αν και όχι στο σύνολο σχεδόν, όπως οι 2 δόσεις).
- Εμβολιασμός με τα προαναφερόμενα εμβόλια κατά το παρελθόν (τον οποίο ενδεχομένως ο ενδιαφερόμενος αγνοεί) **δεν** αποτελεί αντένδειξη εμβολιασμού.

Ερώτηση 10. Τι γενικά μέτρα πρόληψης πρέπει να λαμβάνονται στα σχολεία;

- **Πλήρης εμβολιασμός** σύμφωνα με το Εθνικό Πρόγραμμα Εμβολιασμών. Από το 2016, τα εμβόλια **διατίθενται δωρεάν** στην Ελλάδα σε ασφαλισμένους και ανασφάλιστους (μέσω ιατρικής συνταγογράφησης με βάση το ΑΜΚΑ).
- **Μέτρα ατομικής υγιεινής**, όπως πλύσιμο χεριών (π.χ. με την επιστροφή στο σπίτι, πριν από γεύμα, μετά την τουαλέτα).
- **Καθαριότητα** σε σχολικές αίθουσες, τουαλέτες (π.χ. με χλωρίνη) και άλλους χώρους, συχνός αερισμός αιθουσών, υποδομή για πλύσιμο χεριών στο σχολείο (π.χ. σαπούνι).
- Τα παιδιά και οι μεγάλοι που είναι **άρρωστοι δεν πρέπει να πηγαίνουν στο σχολείο** μέχρι να γίνουν τελείως καλά.
- Τα γενικά μέτρα πρόληψης πρέπει να λαμβάνονται σε όλα τα σχολεία **ούτως ή άλλως, ανεξάρτητα από τη φοίτηση σε αυτά παιδιών από κέντρα φιλοξενίας προσφύγων/μεταναστών**.

Ερώτηση 11. Τελικά γιατί τα παιδιά πρόσφυγες να πηγαίνουν στα σχολεία της χώρας μας;

- Για τα παιδιά από τρίτες χώρες, με εμπειρίες βίας, πολέμου και σοβαρών αποχωρισμών, η συμμετοχή στην εκπαίδευση σηματοδοτεί τη **μετάβαση στην ομαλή ζωή** και οδηγεί στη **θετική σχέση με την ελληνική κοινωνία**.
- Για τα παιδιά της χώρας μας η συναναστροφή με παιδιά από άλλους τόπους αποτελεί **πλούτο μάθησης** και οδηγεί στην ανάπτυξη της **ικανότητας να κατανοούν** άλλους κώδικες επικοινωνίας και άλλες στάσεις απέναντι στα πράγματα, μια πολύ σημαντική δεξιότητα στις μέρες μας.
- Η **εμπειρία και τα επιστημονικά δεδομένα δείχνουν** ότι η συμμετοχή στο σχολείο παιδιών από χώρους φιλοξενίας προσφύγων/μεταναστών **ΔΕΝ αυξάνει τους κινδύνους για την υγεία των παιδιών που φοιτούν στα σχολεία μας**.

Φεβρουάριος 2017

Επιστημονική επιμέλεια:

Τομέας Υγείας του Παιδιού

Εθνική Σχολή Δημόσιας Υγείας

www.esdy.edu.gr

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Πηγές για πρόσθετες πληροφορίες

Εγκύκλιοι του Υπουργείου Υγείας σχετικά με εμβολιασμούς:

- Πρόγραμμα Εμβολιασμών Παιδιών και Εφήβων

Αναζητήστε το: ΑΔΑ 73ΟΖΘ-ΔΟΗ

- Πρόγραμμα Εμβολιασμών Ενηλίκων

Αναζητήστε το: ΑΔΑ Ω5Φ6Θ-46Π

- Εμβόλια προτεραιότητας για πρόσφυγες, αιτούντες άσυλο και μετανάστες

Αναζητήστε το: ΑΔΑ 63ΤΚ465ΦΥΟ-ΠΘΖ

- Εμβολιασμοί ενηλίκων που εργάζονται σε δομές φιλοξενίας προσφύγων/μεταναστών

Αναζητήστε το: ΑΔΑ 7ΗΒΔ465ΦΥΟ-6ΝΨ

Εμβολιαστική κάλυψη παιδιών στις χώρες προέλευσης:

WHO-UNICEF review of national immunization coverage. Στο:

http://apps.who.int/immunization_monitoring/globalsummary/wucoveragecountrylist.html

Πληροφορίες για επιδημιολογική επιτήρηση σε σημεία φροντίδας υγείας προσφύγων/μεταναστών:

Στο: [www.keelpno.gr/el-](http://www.keelpno.gr/el-gr/επιδημιολογικάστατιστικάδεδομένα/εκθέσειςαπόσυστήματαεπιτήρησης/epidemsurvepointsofcarerefugeesmigrants.aspx)

[gr/επιδημιολογικάστατιστικάδεδομένα/εκθέσειςαπόσυστήματαεπιτήρησης/epidemsurvepointsofcarerefugeesmigrants.aspx](http://www.keelpno.gr/el-gr/επιδημιολογικάστατιστικάδεδομένα/εκθέσειςαπόσυστήματαεπιτήρησης/epidemsurvepointsofcarerefugeesmigrants.aspx)

Πληροφορίες από ΚΕΕΛΠΝΟ για νοσήματα:

- Φυματίωση

Στο: www.keelpno.gr/Portals/0/Αρχεία/Αναπνευστικού/Φυματίωση/fimatisifaq.pdf

- Μικροβιακή μηνιγγίτιδα

Στο: [www.keelpno.gr/el-](http://www.keelpno.gr/el-gr/νοσήματαθέματαυγείας/λοιμώδηνοσήματα/νοσήματαπουπρολαμβάνονταιμεεμβολιασμό/μηνιγγίτιδα/βακτηριακήμηνιγγίτιδα.aspx)

[gr/νοσήματαθέματαυγείας/λοιμώδηνοσήματα/νοσήματαπουπρολαμβάνονταιμεεμβολιασμό/μηνιγγίτιδα/βακτηριακήμηνιγγίτιδα.aspx](http://www.keelpno.gr/el-gr/νοσήματαθέματαυγείας/λοιμώδηνοσήματα/νοσήματαπουπρολαμβάνονταιμεεμβολιασμό/μηνιγγίτιδα/βακτηριακήμηνιγγίτιδα.aspx)

- Μηνιγγίτιδες

Στο: [www.keelpno.gr/el-](http://www.keelpno.gr/el-gr/νοσήματαθέματαυγείας/λοιμώδηνοσήματα/νοσήματαπουπρολαμβάνονταιμεεμβολιασμό/μηνιγγίτιδα.aspx)

[gr/νοσήματαθέματαυγείας/λοιμώδηνοσήματα/νοσήματαπουπρολαμβάνονταιμεεμβολιασμό/μηνιγγίτιδα.aspx](http://www.keelpno.gr/el-gr/νοσήματαθέματαυγείας/λοιμώδηνοσήματα/νοσήματαπουπρολαμβάνονταιμεεμβολιασμό/μηνιγγίτιδα.aspx)

- Ιλαρά

Στο: [www.keelpno.gr/el-](http://www.keelpno.gr/el-gr/νοσήματαθέματαυγείας/λοιμώδηνοσήματα/νοσήματαπουπρολαμβάνονταιμεεμβολιασμό/ιλαρά.aspx)

[gr/νοσήματαθέματαυγείας/λοιμώδηνοσήματα/νοσήματαπουπρολαμβάνονταιμεεμβολιασμό/ιλαρά.aspx](http://www.keelpno.gr/el-gr/νοσήματαθέματαυγείας/λοιμώδηνοσήματα/νοσήματαπουπρολαμβάνονταιμεεμβολιασμό/ιλαρά.aspx)

- Ανεμοβλογιά

Στο: www.keelpno.gr/Portals/0/Αρχεία/Προλαμβάνονται με εμβολιασμό/ΑΝΕΜΕΥΛΟΓΙΑ FAQs-νέο.pdf

- Ηπατίτιδα Α

Στο: www.keelpno.gr/el-gr/νοσήματαθέματαυγείας/λοιμώδηνοσήματα/ηπατίτιδες/ηπατίτιδαα.aspx

- Ηπατίτιδες

Στο: www.keelpno.gr/el-gr/νοσήματαθέματαυγείας/κατάλογοςνοσημάτων/h.aspx